

آزادی نسبی در انتقال سهام شرکت سهامی خاص (به بهانه نقد رای دادگاه تجدید نظر اصفهان)

دکتر علی رادان جبلی^۱

چکیده:

نقل و انتقال سهام در شرکتهای سهامی آزاد است. اما میان شرکتهای سهامی عام و خاص در چگونگی این انتقال تفاوت وجود دارد. آزادی واگذاری سهام در شرکتهای عام، مطلق و در شرکتهای سهامی خاص نسبی است. دلیل این اختلاف به ساختار دو شرکت برمیگردد.

در شرکتهای سهامی خاص، اگر مراجع تصمیم گیرنده و اداره کننده شرکت، آزادی انتقال سهم را دچار تهدید نمایند، اصل آزادی نقل و انتقال سهام رنگ نسبییت میگیرد.

کلید واژه:

شرکت سهامی عام، شرکت سهامی خاص، انتقال سهام، اساسنامه

پیش درآمد:

دعوایی که نتیجه آن قابل پیش بینی بود و موفقیت خواهان بس ساده می نمود در اثر یک استنباطی که به نظر اینجانب نا صواب است، محکوم به رد شد.

خلاصه دعوی آن بود که خواهان به موجب سند عادی، تعدادی سهام را از سهامدار شرکت سهامی خاص خریداری کرد و قیمت آن را به تمامی پرداخت نمود. چون سهام با نام بود و انتقال آن به موجب ماده ۴۰ لایحه اصلاحی قانون تجارت می بایست در دفتر ثبت سهام درج میگردد و فروشنده از این تکلیف قانونی و قراردادی امتناع می کرد، خریدار دعوای خود را در دادگستری اصفهان مطرح نمود. در جریان رسیدگی در دادگاه عمومی حقوقی اصفهان ثابت شد که معامله میان اصحاب دعوی صورت گرفته و قیمت سهام از سوی انتقال گیرنده سهام تادیه شده هست.

خواننده سعی بیهوده برای خلاصی خود از آثار معامله داشت اما دادگاه نخستین تلاش او را عقیم ساخت و حکم به محکومیت انتقال دهنده به ثبت انتقال سهام در دفتر ثبت سهام نمود.

اما این پایان کار نبود در مرحله تجدید نظر دادگاه عالی با نقض دادنامه رای بر بی حقی خریدار صادر کرد و اعلام داشت:

^۱ استادیار دانشگاه آزاد اسلامی خوراسگان

"چون معامله بدون صدور مجوز از مجمع عمومی عادی یا هیات مدیره انجام شده لذا اعتباری بر آن نیست و مستندا به مفهوم مخالف ماده ۴۱ لایحه اصلاحی قانون تجارت محکوم به رد است."

تحلیل انتقادی رای:

یکی از ممیزات شرکت سهامی، نقل و انتقال آزاد سهام در آن شرکت است.

ماده ۴۱ لایحه اصلاحی قانون تجارت با در نظر گرفتن همین رویکرد مقرر داشته: "در شرکتهای سهامی عام، نقل و انتقال سهم نمیتواند مشروط به موافقت مدیران شرکت و یا مجمع عمومی صاحبان سهام شود. مدلول ماده، روشن و بی پیرایه است و به نوعی وجه امتیاز شرکتهای سهامی (سرمایه)، از شرکتهای اشخاص را نشان میدهد. البته وضعیت شرکتهای سهامی عام و خاص در مورد آزادی انتقال سهام یکسان نیست. در شرکتهای سهامی عام، شخصیت سهامداران به هیچ روی، مدنظر نیست و مدار و محور تشکیل و اداره شرکت، سرمایه سهامداران است. پس، نقل و انتقال سهام مطلقا آزاد بوده و هیچ مانعی نمیتواند، از انتقال دلبخواه سهام جلوگیری نماید. به زبان تمثیل، مسیر نقل و انتقال سهام در شرکت سهامی عام چون بزرگراهی است که هیچ چراغی در آن خودروها را به ایستادن فرا نمیخواند. اما وضع در شرکتهای سهامی خاص اینگونه نیست: در این شرکت که بیشتر بین صاحبان تخصص و یا جمعی آشنا تشکیل می شود، مهار آزادی نقل و انتقال سهام منطقی است. گاه ممکن است، ممانعت از ورود اشخاص نامتجانس با فعالیت های شرکت و با حفظ و ادامه تسلط سهامداران اکثریت، دلیل تغییر آزادی انتقال سهام باشد. پس، آزادی معامله سهام از ویژگی های بارز شرکت سهامی است، (ستوده تهرانی، ۱۳۹۰، ص ۱۲۰) ولی طبیعت شرکتهای سهامی خاص، تغییر این آزادی را پذیرا میشود. بدین صورت، مفهوم مخالف ماده ۴۱ لایحه اصلاحی چنین معنا میشود که اگر اساسنامه شرکت سهامی خاص، لزوم تصویب انتقال سهام را از سوی مجمع عمومی یا هیات مدیره، به عنوان یک قید بر اصل انتقال آزاد سهام، شرط کرده باشد، نقل و انتقال بدون تجویز مراجع یاد شده، فاقد هرگونه اعتبار خواهد بود.

نتیجه این که اگر در اساسنامه هیچ قیدی وجود نداشته باشد، انتقال صحیح بوده و الا آن انتقال از اثر حقوقی برخوردار نیست. (اسکینی، ۱۳۸۹، ص ۷۹)

باید توجه داشت که در شرکتهای سهامی، شخصیت سهامداران نقشی در تشکیل و یا ادامه حیات حقوقی شرکت ندارد؛ از اینرو و در صورت فقد هرگونه شرط مخالف در اساسنامه شرکت سهامی خاص، انتقال سهام آزاد و عاری از هرگونه قید است. بدین خاطر میبایست با عقیده آن گروه از نویسندگان (حسنی، ۱۳۹۲، ص ۸۵) که در شرکت های سهامی خاص نقل و انتقال بدون قید و شرط سهام را مجاز نمیدانند به مخالفت برخاست.

این تفسیر ناصواب از لایحه اصلاحی که دادگاه تجدید نظر اصفهان هم بدان تمایل نشان داد، نه تنها با اصول حاکم بر ایجاد و اداره شرکت سهامی خاص مغایر است بلکه مفهوم مخالف ماده ۴۱ لایحه اصلاحی نیز نمیتواند تفسیری

معارض با آنچه گفته شد را بپذیرد. باری اگر در اساسنامه یک شرکت سهامی خاص هیچ قیدی نقل و انتقال سهام را محدود نساخته، استناد به اصل آزادی نقل و انتقال سهام، اعتبار و وجاهت واگذاری سهام از سوی سهامداران به یکدیگر یا غیر را متبادر می سازد.

فهرست منابع:

- ۱- اسکینی، ربیعا، حقوق تجارت، جلد چهارم، انتشارات سمت، تهران، ۱۳۸۹
 - ۲- حسنی، حسن،، **حقوق تجارت**، جلد دوم، انتشارات میزان، ۱۳۹۲
- ستوده تهرانی، حسن، حقوق تجارت: شرکت سهامی عام، شرکت سهامی خاص، شرکت با مسئولیت محدود، شرکت مختلط غیر سهامی، شرکت مختلط سهامی، شرکت تعاونی، تصفیه امور شرکتها، انتشارات دادگستر، ۱۳۹۰